

alleen een genie bij machte was: de geestelijke atmosfeer scheppen, waarin eene Christelijke Universiteit alleen ontluiken en leven kon; hij heeft elke levensfeer en alle levensuitingen opgeëischt voor den Christus Gods; hij heeft niet slechts de Christelijke wetenschap nieuw leven ingeblazen, maar haar ook gebracht tot het eenvoudige Christenvolk en door dit volk voor haar te bezielen, het zijne roeping er voor te doen gevoelen en te verlossen uit zijn isolement, haar den voedingsbodem geschonken dien ze noodig had; hij heeft zoo den band hersteld tusschen gelooven en weten, die in de dagen der Reformatie bestond, maar in de vorige eeuw verbroken was, en is zoo de grondlegger geworden der Calvinistische wetenschap.

Daarin ligt voor ons Kuyper's geheel eenige beteekenis.

En toch zou ik den eersten Hoogleraar der Vrije Universiteit te kort doen, wanneer ik van zijn wetenschappelijken arbeid in engeren zin aan zijn graf geheel zweeg. Zelfs wij, zijn jongere geestverwanten, zijn zoo licht geneigd, alleen te rekenen met zijne latere periode, toen de groote vragen van het praktische leven op allerlei gebied hem opeischten en voor zuiver wetenschappelijk werk slechts weinig gelegenheid bleef; en zoo staat hij voor ons geestesoog meer als het scheppend genie, dan als de vorschende geleerde, die in langdurigen arbeid door moeitevol onderzoek zijne wetenschap opbouwt. Ongetwijfeld komt deze voorstelling in hoofdzaak met de werkelijkheid overeen. Maar aan den anderen kant mag toch niet worden vergeten, dat Kuyper zijn loopbaan begonnen is met streng wetenschappelijken détailarbeid. Zijn proefschrift over het kerkbegrip van Calvijn en à Lasco, zijne lijvige uitgaven van de werken van den laatste, van de Kerkeraadsprotocollen der Hollandsche gemeente te Londen; van Junius en van Voetius, om slechts iets te noemen, zijn reeds meer dan voldoende, om hem aanspraak te geven op den naam van een geleerde van den eersten rang. En is er wel één bevoegd beoordeelaar, wien in zijn Encyclopaedie der H. Godgeleerdheid — een werk uit later tijd —, naast den meesterlijken opzet van het geheel, niet toch ook telkens weer de minutieuze behandeling treft van velerlei détailpunten? Dat hij daarbij aan zijne rijke phantasie een enkel maal wellicht meer spel gaf dan strenge kritiek mocht veroorloven, kan hem te minder worden verweten, als men ziet, hoe diezelfde phantasie hem bij andere gelegenheden in staat stelde, uit enkele geïsoleerde gegevens van eene periode, een richting, een persoon, een beeld te ontwerpen, dat van leven tintelde. Zal ik nu nog wijzen op zijne universitaire redevoeringen, waarin met de veelzijdigheid, aan het genie eigen, telkens weer een ander thema, nu eens de Schriftkritiek, dan weer de kunst, een volgend maal het Pantheïsme of de Evolutie, steeds even diep als breed behandeld wordt in eene taal, welker plasticiteit door geen ander schrijver